

A Magyar Anyagvizsgálók Egyesülete (MAE) elnökeinek portréja

Presidents of the Hungarian Association for Material Testing

Tetmajer Lajos (vagy ahogyan a mérnöki tanulmányok során megismertük, Ludwig von Tetmajer) 126 éve, 1895. szeptember 9-11. között Zürichben életre hívta az Anyagvizsgálók Nemzetközi Szervezetét. A MAGYAR ANYAGVIZSGÁLÓK EGYESÜLETE másodikként, 1897. június 16-án alakult meg azzal az alapvető céllal, hogy hazánkat a nemzetközi rendezvényeken ez, és ne az osztrák-magyar egyesület képviselje. A II. Világháború végéig szervezetünk folyamatosan működött, majd az alapítás 100. évfordulóján, a Miskolctapolcán elindult kezdeményezés hosszasan vajúdat követően (Anyagvizsgálók Lapja, 2013/3-4) végül 2012-ben beérett. Az eltelt – immáron történelmi – kor nem csupán lehetőséget biztosít a Felelős Szerkesztőnek a visszatekintésre, hanem fel is szólítja arra, hogy megemlékezzünk dicső elődeinkről. Az alapvető kérdés ebben a helyzetben: hogyan, milyen módon, miképpen? A történelem megismételhetetlen. Ami elmúlt, visszahozni nem lehet, még törekedni sem szabad erre, hiszen a kudarc eleve adott. Mégis kapaszkodóként szolgálhat az a tény, hogy mindig és mindenkor voltak olyan emblemikus személyek, akik többet vállaltak a szakmáért, annak fennmaradásáért, a szakemberek összefogásáért, a tudás népszerűsítéséért.

Ezek voltak az Egyesület elnökei. Álljon itt a névsoruk:

1897-1904	Czigler Győző (műegy. tanár)
1904-1910	Nagy Dezső (műegy. tanár)
1910-1914	Czékus Aurél (min. tanácsos)
1914-1917	Rejtő Sándor (műegy. tanár)
1917-1924	Zielinski Szilárd (műegy. tanár)
1924-1927	Gállik István (alelnök, államtitkár)
1927-1930	Czakó Adolf (műegy. tanár)
1930-1934	Zorkóczy Samu (műsz. vezérig.)
1934-1939	Mihailich Győző (műegy. tanár)
1939-1942	Quirin Leo (műegy. tanár)
1942-1944	Misángyi Vilmos (műegy. tanár)
2012-2014	Gillemot László, Dr.
2014-2019	Czinege Imre (professzor emeritus)
2019 -	Biró Gyöngyvér, Dr. habil

A 14 nevet felsorakoztató névsorból lapunk korábbi számaiban már hat szakember életének mozzanataival találkozhattak. Most a Zorkóczy Samu (1869 -1934) a „vaskohómérnök” életének egyes részleteibe tekinthetünk be.

Zorkóczy Samu (1930-1934)

Zorkóczy Samu portréja [4]
(1869. november 9., Radvány – 1934. április 25., Budapest)

Mielőtt az Egyesület 8. elnökének, egy igazán kiváló embernek az élettörténetét röviden összefoglalnánk, engedje meg a Tisztelt Olvasó, hogy egy lehetséges zavart azonnal elhárítsunk. A „Zorkóczy név” nagyon jól hangzik a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen végzett gépészmérnökök, hegesztő szakmérnökök ezreinek azon körében, akik tanulmányaikat 1950 - 1970 között folytatták. Ők – és közöttük jómagam is – Zorkóczy Bélától hallgathattak sok-sok olyan tantárgyat, amelyeket szakmai életükben gyümölcsözően használhattak (mechanikai technológiák, hegesztés legkülönbözőbb eljárásai, hőkezelés, metallográfia, anyagvizsgálat...). Zorkóczy Samu és Zorkóczy Béla között – a családi név azonossága ellenére – semmilyen kapcsolat nincs. Ez egyébként egyértelműen kiderül tisztelt és szeretett professzorunk életét ismertető írásokból [1, 2]. Az ARCANUM adatbázis alapján is hasonló megállapítást tehetünk [3].

Középiskoláit Pozsonyban végezte. Ezt követően pályafutása röviden a következőkben foglalható össze:

1887-1890	A selmecbányai Bányászati Akadémia hallgatója,
1891-1893	tanársegéd a vaskohászat-vasgyártás tanteremben, Sóltz Vilmos mellett,

1893	vaskohászati államvizsgát tett,
1894-1934	a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. alkalmazottja,
1894-1896	acélgyári mérnök,
1896-1899	hengermű üzemvezetője Salgótarjában,
1900-1904	hengermű főmérnöke Ózdon,
1905-1910	az ózdi vasgyár igazgatója,
1910-1916	Budapesten az Rt. központi műszaki (vasgyári) szakigazgatója,
1916-1927	az Rt. központi műszaki igazgatója,
1927-1934	az Rt. műszaki vezérigazgatója.

Zorkóczy Samu életének fontosabb eseményeiről a többnyire nagyon összecsengő információk az interneten is megtalálhatók [4-10].

Az 1934. április 25-én bekövetkezett halálát munkahelye a következő gyászjelentéssel tette közzé:

A RIMAMURÁNY-SALGÓTARJÁNI VASMŰ R. T. igazgatósága, tisztikara és munkássága mély megilletődéssel jelenti, hogy

ZORKÓCZI ZORKÓCZY SAMU UR
m. kir. kormányfőtanácsos, a társulat műszaki vezérigazgatója,
az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület elnöke, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének elnöke, a Budapesti Mérnöki Kamara alelnöke, az Ózdi Evang. Egyházközség felügyelője, a Tiszai Evang. Egyházkerület p. ü. elnöke stb. stb.

folyó hó 25-én, életének 65. évében rövid súlyos betegség után elhunyt.

A megboldogult a magyar vaskohászat e kimagasló egyénisége négy évtizeden át dolgozott körünkben, egész életét és munkásságát a vállalat szolgálatába állítva. A legnehezebb időkben, a világháború kitörésekor vette át a társulat műszaki vezetését. Páratlan munkabírási, rendkívüli képességeinek és törhetetlen energiájának köszönhető, hogy az üzemek a legválságosabb viszonyok között is mindenkor hivatásuk magaslatán állottak. A társulat legkitűnőbb szakemberét, az igazgatóság nemes egyéniségű munkatársát, a tisztikar és munkásság a szigorú kötelességteljesítés mintaképét, de egyben melegsívű gondviselőjét veszítette el benne, akinek emlékét kegyelettel és hűséggel fogják mindvégig megőrizni.

Hült tetemét folyó hó 27-én délután 4 órakor a **Kerepesi ut melletti temető halottasházában** fogjuk utolsó útjára kísérni.

Budapest, 1934. április hó 25.

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV. Kigyó-u. 5. Tel.: 88-5-55. Nyomt. Buschmann F. utóld IV. ker., Mohárcsészi út szam

Zorkóczy Samu gyászjelentése

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) munkájába már fiatalon bekapcsolódott. Tanársegédként a „folytvas” – mint az eljövendő korszak fontos acéljának fontos záloga – tulajdonságairól az OMBKE rendkívüli Közgyűlésén elmondott beszédét a Bányászati és Kohászati Lapok mintegy 5 oldal (313-317. oldalak) nyomtatott változatban hozza le. Az OMBKE

- alelnöke 1917-1921 között, majd két periódusban,
- elnöke, 1924-1927 és 1931-1934 években.

Közben a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének elnöke 1930-1934 között. E társadalmi tevékenység mellett szerepet vállalt a Budapesti Mérnöki Kamara szervezetében is alelnökként.

A vezetéséhez tartozó kohászati üzemekben, Salgótarjában, Ózdon és Borsodnádason a századfor-

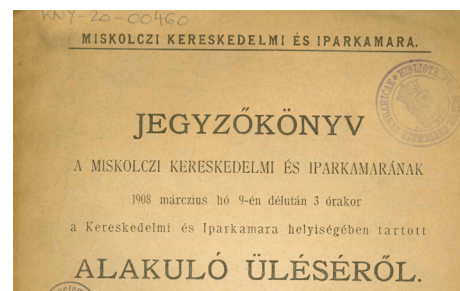
dulótól kezdve jelentős fejlesztéseket hajtott végre, mind a nyersvas- és acélgártás, mind a hengerelt termékek előállításának terén. 1912-ben Közép-Európa legmodernebb finomhengerművét hozta létre Borsodnádason. Az első világháború utáni területvesztés és a gazdasági válság súlyosan érintette a gyárat, de Zorkóczy már 1929-től kezdve újabb tervek megvalósításába fogott. Nem csak a műszaki fejlesztést tekintette szívügyének: gyári iskolákat, kórházakat, művelődési intézményeket létesített, a dolgozók számára kedvező hitelfeltételekkel lakások vásárlását tette lehetővé. Ez akkoriban egyedülálló kezdeményezés volt.

A „selmeczi hagyományokhoz” ragaszkodva „oroszlán-része” volt a Selmecebányán öntött Péch Antal, Zsimondy Vilmos, Kerpely Antal, Litschauer Lajos és Cséti Ottó mellszobrainak Sopronba történő áttelepítésében. Az 1914-ben elindított szoboröntési célokat kijelölő folyamatokat követően az akadémiának Sopronba való áttelepülése után 1926-27-es tanévben a szobrok is a „leghűségesebb városba” kerültek [11].

Az 1924. október 24.-én megnyílt Olvasó Egylet Székház (újjaépítve) [12]

Ózdon a munkások számára a Rimamurányi Vasmű költségén felépítették az Olvasó Egylet Székházát. A tervet a gyár műszaki igazgatóságán Zorkóczy Samu vezetésével Marschalkó Béla építész, dr. Finály István főmérnök, Nahlik Béla és ifj. Finály Lajos mérnökök készítették [12]. Ózd város díszpolgárává¹ avatta Zorkóczy Samut.

Jegyzőkönyv a Miskolci Kereskedelmi és Iparkamara alakuló üléséről [20]

¹ A „díszpolgár” kitüntetés valószínűleg nem helytálló, mivel Ózd Polgármesteri Hivatal vezetőjének tájékoztatása szerint „Ózd Város Díszpolgára” cím alapítására 1972-ben került sor. Így Zorkóczy Samu Ózd város érdekében kifejtett tevékenységét valószínűleg más elnevezésű díjjal ismerte el a város akkori vezetése.

Mint az ország egyik meghatározó termelő üzemének felelős műszaki vezetője a régió Kereskedelmi és Iparkamarájának munkájába is bekapcsolódott. Erről tanúskodik a második elnökválasztásról készült jegyzőkönyv is, amelyben Zorkóczy Samu „kültagként” van jelen és a „Sajószentpéteri alkerület”-ben Ózd városát képviseli.

Zorkóczy tiszteletére az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 1936-ban róla elnevezett emlékéremet alapított [13, 14]. Az érem alkotója Berán Lajos [15]. Mellszobra Budapesten, a II. kerületi Öntödei Múzeum kertjében áll [16], alkotója Zsákodi Csiszér János [17].

Néhány közleményének címe, megjelenés helye, időpontja az irodalomjegyzékben található [18, 19].

*Erdei Réka
Tóth László*

Zorkóczy Samu mellszobra [16]

Irodalomjegyzék

- [1] Romvári P., Béres L.: Zorkóczy Béla. Műszaki Nagyaink. 6. köt. GTE kiadás. Budapest, 1986. p.359-398.
- [2] Mihala F., Danyi J. (szerk.): Emlékkönyv Zorkóczy Béla mellszobrának felállítása alkalmából. Kecskemét, 1994. 146 old.
- [3] Arcanum: Zorkóczy Samu: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarország-csaladai-1/tizenkettedik-kotet-C1EA/zorkoczy-csalad-zorkoczi-CEE0/> (letöltés: 2021.11.05.)
- [4] Tudósnapár: Zorkóczy Samu: <https://tudosnapar.kfki.hu/historia/egyen.php?namenev=zorkoczys> (letöltés: 2021.11.05.)
- [5] Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet: Zorkóczy Samu: <https://csemadok.sk/jeles-felvideki-szemelyisegek/zorkoczy-samu/> (letöltés: 2021.11.05.)
- [6] Mezei J., Rempert Z.: Zorkóczy Samu élete és munkássága. BKL, Kohászat. 1994/10 p. 403- 406.
- [7] Zorkóczy Samu – emlékünnepe. Kőolaj és Földgáz. 1985/2. p. 60-61.
- [8] Roth F.: „Mélyen Tisztelt Közgyűlés!” A MUNKA, hetilap, 1934. június 30. <https://dkvt.bbmk.hu/ujsag/files/original/a588be3d3f747f-9b004709735ad2db76.pdf> (letöltés: 2021.11.05.)
- [9] A Selmeci Bányászati és Erdészeti Akadémia oktatóinak rövid életrajza és szakirodalmi munkássága 1736-1918. Szerk: Zsámboki L., Nehézipari Műszaki Egyetem, Miskolc, 1983. 370 o.
- [10] Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig. Főszerk. Nagy Ferenc, Budapest, 1997. p. 895-896.
- [11] A Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Évkönyve az 192-27. tanévről s egyszersmind az 1927. évi tanévnyitó közgyűlés ismertetője, Sopron, 1928: http://eprints.edk.oeo.hu/569/1/banya_erdomernoki_foisk_evkv_1926-27.pdf (letöltés: 2021.11.05.)
- [12] Ózdi Művelődési és Kommunikációs Nonprofit Kft.: Olvasó Egylet Székháza: http://www.ozdolvaso.hu/content.php?cid=cont_53a167cda82882.59044898 (letöltés: 2021.11.05.)
- [13] Jeles napok honlapja: Zorkóczy Samu: https://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/zorkoczy_samu_szulesnapja__1869 (letöltés: 2021.11.05.)
- [14] Bányászmulit honlap: Zorkóczy Samu emlékérem: <http://banyaszmulit.uw.hu/a146.htm> (letöltés: 2021.11.05.)
- [15] Wikipédia: Berán Lajos: https://hu.wikipedia.org/wiki/Berán_Lajos (letöltés: 2021.11.05.)
- [16] Köztérkép honlapja: Zorkóczy Samu mellszobra: <https://www.kozterkep.hu/5822/zorkoczy-samu-mellszobra#> (letöltés: 2021.11.05.)
- [17] Köztérkép: Zsákodi Csiszér János szobrász oldala: <https://www.kozterkep.hu/alkotok/megtekintes/1818/zsakodi-csiszer-janos> (letöltés: 2021.11.05.)
- [18] Zorkóczy Samu néhány közleménye a Bányászati és Kohászati Lapokban
- Magyarország vasipara 1890-ben I-II. 1891. 24. évf. 53-55, 63-65. old.
 - Folyékony kéntartalmú nyersvas kénmentesítése. 1891. 24. évf. 127-128. old.
 - A közvetlen vastermelés kérdéséhez I-IV. 1891. 24. évf. 162-164, 170-172, 178-180, 196-197. old.
 - A folytatás. 1892. 25. évf. 313-317. old.
 - Aczélgyári berendezések Németországban. 1903. 36. évf./1. köt. 646-656. old.
 - A Magyar Királyi Bányamérnök s Erdőmérnöki Főiskola egyetemi rangra emelése tárgyában. 1931. 64. évf. 193-197. old
- [19] Zorkóczy S: Elnöki megnyitó beszéd az Orsz. Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület közgyűlésén. A Magyar Mérnök és Építész Egylet közlönye. 1929. (7. évf.) 21. sz. melléklet.
- [20] ELTE Digitális Intézményi Tudástár (EDIT): https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/36288/KNY_20_00460_0776826.pdf?sequence=2&am%3BisAllowed=y (letöltés: 2021.11.05.)